

EKRANDAN OKUMANIN OKUMAYA YÖNELİK TUTUMA ETKİSİ¹

(IMPACT OF SCREEN READING TOWARDS ATTITUDES OF READING)

Havva YAMAN²
Abdullah DAĞTAŞ³

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ekrandan okumanın, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarına etkisini belirlemektir. Araştırma, nitel ve nicel analiz tekniklerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma modeline (*mixed methods*) göre yürütülmüştür. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön-test son-test kontrol gruplu model; nitel araştırma yöntemlerinden de mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, öğrencilerin okumaya yönelik tutum düzeyleridir. Araştırmanın bağımsız değişkeni de okuma metninin sunulduğu ortamdır. Deney grubundaki öğrenciler belirlenen metinleri bilgisayar ekranından, kontrol grubundaki öğrenciler de basılı sayfadan okumuşlardır. Araştırmanın çalışma grubu, 2012-2013 öğretim yılında Kocaeli ili Kandıra ilçesindeki bir devlet ortaokulunun 8/A ve 8/B sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 41 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın nicel verileri “Kişisel Bilgi Formu”, “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği” (Özbay ve Uyar, 2009) ve “Okuma Metinleri” ile elde edilmiştir. Nitel verileri de yarı yapılandırılmış mülakat formu ile elde edilmiştir. Araştırmanın nitel verileri içerik analizi, içerik analizi türlerinden de kategorisel analiz kullanılarak; nicel verileri ise “SPSS 17 for Windows” paket programına aktarılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, uygulamaların yapıldığı ortaokulda basılı sayfadan okuma uygulamalarının kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını arttırmadığı, düşürdüğü; ancak ekrandan okuma uygulamalarının deney grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır ($p < .05$). Araştırmanın nitel verilerinden de ekrandan okuma sürecinde, öğrencilerin isteksizlik hissetmedikleri; ekrandan okumanın öğrencileri ekrandan okumaya isteklendirdiği ve öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekrandan okuma, basılı sayfadan okuma, okumaya yönelik tutum.

ABSTRACT

The main subject of this study is to determine effects of screen-reading to students' attitudes towards reading. The research is conducted according to study mixed research model (*mixed methods*) that quantitative and qualitative research techniques are deal with together. In the research, from quantitative research models pre-test last-test group model; from qualitative research models, interview technique were used. Dependent variable of research is students' the level of attitude towards the reading. Independent variable of research is the stage where reading texts were presented. Students in experiment group read determined text on computer screen; students in control group read it on printed paper. Working group of research consists of 41 students in total that study at 8/A and 8/B grades of public school in Kocaeli Province Kandıra District. Quantitative data of research was acquired by 'Personal Information Form', 'Attitude scale for secondary school students for reading (Özbay and Uyar, 2009) and 'Reading Texts'. Qualitative data of research was provided by semi-structured interview form. Qualitative data of research was analyzed by using content analysis, namely categoric analysis; and quantitative data was analyzed by transferring to "SPSS 17 for Windows" package programme. As a consequence of research, it was concluded that reading implementations from printed paper does not increase attitudes of students towards the reading, on the contrary it decreases; but implementations of screen-reading increases attitudes of students in experimental group towards the reading ($p < .05$). On the process of screen-reading, from qualitative data of research it was concluded that reading students did not feel any unwillingness; screen-reading encouraged students for screen-reading and it effected reading willingness of students positively.

Keywords: Screen reading, reading from printed paper, attitudes towards reading.

¹ Bu çalışma, Doç Dr. Havva YAMAN'ın danışmanlığında Abdullah DAĞTAŞ'ın Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde hazırladığı Ekrandan Okumanın Okumaya ve Türkçe Dersine Yönelik Tutuma Etkisi isimli yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışma, SAÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir. (Proje no: 2012-70-01-024).

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. **E-posta:** hyaman@sakarya.edu.tr

³ MEB Öğretmen. **E-posta:** abdullahdagtas@hotmail.com

GİRİŞ

İnternette iletişimin gerçekleştirildiği ve bilginin sunulduğu ortamlar; çoklutarz (multiple) uygulamaların- metinsel bilginin farklı gösterim biçimleri, hareketli ve hareketsiz görseller, grafikler, video, ses vb.- bulunduğu dijital ortamlardır. Bilgisayar ekranı aracılığıyla kullanıcılar bu dijital ortamlardan amaçları noktasında yararlanmaktadır; ancak bu ortamlar teknolojik beceriler gerektiren ortamlardır. Eset-Alakai'ye (2004: 93) göre dijital teknolojinin hızlı ve sürekli gelişimi ışığı altında, bireylerin dijital ortamlarda işlem yapmaları ve problemleri çözmeleri için teknik, bilişsel ve sosyolojik becerilerin artan bir çeşitliliğini kullanmalarını gerekir. Bilgisayar ekranı ve internetin bir bilgi ve iletişim ortamı olarak ortaya çıkardığı bu durum, geleneksel okuryazarlık paradigmasında değişime neden olmuştur. Şüphesiz okuryazarlık sabit bir kavram değildir; bilgi ve iletişim için yeni teknolojiler ortaya çıktıkça okuryazarlık değişmekte, hızlı ve sürekli değişimler okuryazarlığın doğasını düzenli şekilde yeniden tanımlamaktadır (Leu, 2000; Sutherland-Smith, 2002). Her geçen gün okuryazarlığa farklı bir teknolojik boyut eklenmektedir. Selfe (1999) günümüzde okuryazarlığın tanımının, geleneksel okuma-yazma fikirlerinden anlamlı bir şekilde teknoloji ile etkileşime geçme, anlama ve öğrenme yeteneğini içeren boyutlara doğru genişlediğini öne sürmüştür (aktaran Pianfetti, 2001: 256). Bu genişleme, geleneksel okuryazarlık becerilerinin yanına teknoloji tabanlı okuryazarlık becerilerini eklemiştir. Günümüzde insanlar kâğıt tabanlı metinleri okuma ve kâğıt üzerine yazmanın yanı sıra bir mobil telefonda, e-okuyucudan, bilgisayar ekranından ve buna benzer çeşitli teknolojik araçlardan okuma yapmakta, bunlar aracılığıyla yazmaktadır (Mazzoleni, 2012). Yani teknoloji çağındaki hızlı değişimler sonucu okuryazarlık, daha fazla teknoloji merkezli bir yapıya dönüşmektedir (Chauhan ve Lal, 2012; Shen, 2006).

Holum ve Gahala (2001) günümüzde bilgiyi kullanma, işleme tabi tutma ve özümleme boyutlarının değiştiğinden teknolojinin, insanların okuma, yazma, dinleme ve iletişim kurma biçimlerini etkilediğini belirtmiş ve dijital bir toplumda ortaya çıkan teknoloji tabanlı okuryazarlıklara şu okuryazarlık türlerini örnek vermiştir: Bilgi, bilgisayar, medya ve bilgisayar teknolojileri okuryazarlığı, dijital, eleştirel ve yeni okuryazarlık. Geleneksel okuryazarlık becerilerinin yanına bu teknoloji tabanlı okuryazarlık becerilerini ekleyen bireyler, dijital ortamlarda istedikleri bilgiyi en kısa sürede bulabilir, buldukları bu bilgiyi kendi amaçları noktasında bilgisayar ortamında kullanabilir, diğer birey ve gruplar ile bu bilgileri paylaşabilir ve bu süreçte onlarla iletişim kurabilir. Aynı zamanda bu okuryazarlık becerilerini edinmek, günümüz bilgi çağında bir zorunluluk hâlini almıştır. Değişim bütün bireyleri kapsamaktadır (Castek, Coiro, Douglas, Laurie, Leu ve Zawilinski, 2007) ve 21. yüz yılda hayatta kalmak için teknolojik beceriler gereklidir (Armstrong ve Warlick, 2004; Kuo, 2005; Sutherland-Smith, 2002). Çünkü bilgi ve iletişim teknolojileri bireylerin yeni becerileri öğrenmesini sağlamakta, bireyleri önemli ölçüde değiştirmekte, başkalarıyla bilgileri paylaşmayı ve birlikte çalışmayı kolaylaştırmaktadır (Güneş, 2010: 5).

Okuryazarlıktaki bu değişimin en önemli taraflarından biri, Leu ve arkadaşlarının (2004) belirttiği gibi okuma ve okuma eğitiminin özünün değişmesidir. Okuma ve okuma eğitiminin değişmesi de ekrandan okuma denilen yeni bir okuma türünü ortaya çıkarmıştır. Ekrandan okuma, okuyucunun kâğıt sayfanın yarısı ya da çeyreği kadar yazının bölünmüş sayfalar halinde, parça parça ekrandan sunulduğu yazıyı bir bilgisayar ekranından okumasıdır (Güneş, 2009). Ekrandan okuma, bilgisayar ve internet teknolojisinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan, bilgisayar ve internet teknolojisi geliştikçe de değişikliğe uğrayan bir okuma türüdür. 1980'lerin başlarında kişisel bilgisayarların yaşantımıza dâhil olmaya başlamasıyla yazma süreci daha önceki durumdan daha akıcı bir yazma sürecine dönüşmüştür. Bilgisayarlarda yazılan dijital metinlerin düzenlenmesi, düzeltilmesi ve yayılması daha kolay yapılabildiğinden birçok iş kolu tarafından bilgisayarlar hızlı bir şekilde benimsendi. Ancak bir okuma aracı olarak ekranın insanlarca benimsenmesi daha düşük düzeydeydi. 1990'lı yılların ortalarına kadar o zamanki bilgisayar monitörlerinin daha zayıf kalitede olmasından ekran, basılı kitaba rakip görünmüyordu. 1990'lı yılların ortalarından itibaren kitlelerin genel ağa (web) adapte olmalarıyla durum değişmeye başladı (Vandendorpe, 2008). Başka bir deyişle 1950'lerde bilgisayarın icadı, 1970'lerde bilgisayar teknolojilerinin ilerlemesi, 1980'lerde kişisel bilgisayarların yaygınlaşması ve 1990'lar, 21. yüzyılda insanların okuryazarlık evreninde bir devrim meydana getirmiştir (Chauhan ve Lal, 2012:101).

İnternetin 1990'lı yılların ortalarından itibaren dünya çapında yaygınlaşmaya başlaması ve ekran teknolojisindeki ilerlemeler, ekrandan okuma davranışının küresel olarak artmasını sağlamıştır. Halme (2011) ve Liu (2005; 2008), son on yılda insanların okuma davranışının değiştiğini, ekrana dayalı okuma davranışının arttığını belirtmiştir. Shen'in (2006) yaptığı çalışmada bunu doğrulamaktadır. Çalışmada katılımcıların kâğıt tabanlı okuma davranışlarının internet tabanlı okumaya doğru değiştiği ve katılımcıların % 83.9'unun her gün sıklıkla internetten okuma yaptıkları ve % 69.3'ünün de e-mektuplarını okuduğu görülmüştür. Yine Chauhan ve Lal'in (2012) yaptığı çalışmada da katılımcıların % 98'inin okuma alışkanlıklarının kâğıt tabanlı okumadan internet tabanlı okumaya doğru değiştiği görülmüştür ve katılımcıların % 24'ü her gün e-mektuplarını internet üzerinden okumaktadır. Gardener'e (2011) göre ise ekrandan okuma, fiziksel metinlerin dijital dönüşüme uğradığı son yirmi yılda bir fenomen olmuştur. Ekran ve elektronik metin teknolojisindeki ilerlemeler devam ettikçe, bilgisayar ve internet kullanımı arttıkça ekrandan okuma davranışı daha da artacaktır.

Ekrandan okuma sürecinde bilişsel yetilerin yanı sıra duyuşsal eğilimler de etkili olmaktadır. Bu duyuşsal eğilimlerden biri de *tutum*lardır. Tutum, genellikle bir nesneye karşı tutarlı bir şekilde gösterilen, öğrenilmiş eğilimlerdir (Fishbein ve Ajzen, 1975). Ancak tutum, sadece nesnelere karşı gösterilmez; olaylara, insanlara, eylemelere ve düşüncelere karşı da gösterilebilir. Onun için, Latince *uyum* anlamındaki *aptus* kökünden gelen tutum, bireyin herhangi bir konu, nesne, durum, olay vb. karşısında sahip olduğu ön algılama biçimi (Temizkan ve Sallabaş, 2009) veya "bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında belli davranışlar

göstermeye iten öğrenilmiş eğilimler” (Demirel ve Ün, 1987: 94) olarak da tanımlanabilir.

Ekrandan Okumaya Yönelik Tutuma Etkisiyle İlgili Araştırmalar

Lin ve Lin (2009) e-kitapların, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarına etkilerini araştırmışlardır. Üç sınıftan 109 öğrencinin katıldığı araştırma 10 hafta sürmüş, öğrenciler okuldaki ders saatlerinden sonra araştırmacıların belirledikleri e-kitaplardan seçerek öğretmenleri eşliğinde haftalık en az 4 e-kitap okumuşlardır. Öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarındaki değişiklikleri belirlemek için okuma tutumu ölçeği kullanılmış ve öğretmenlerin okuma sürecinde, öğrencilerin okuma davranışları ve tepkilerini kaydettikleri sınıf notlarından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda e-kitapların okumaya yönelik tutumun bütün boyutlarında, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği, animasyon, ses/müzik ve altını çizme özelliklerinin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiği sonuçlarına varılmıştır.

Berger (2010) e-okuyucuların kullanımının, ortaokul öğrencilerinin okuma ve okuduğunu anlama becerilerine etkilerini belirlemeye çalışmıştır. 13 öğrencinin katıldığı araştırma yaklaşık 10 hafta sürmüş, öğrenciler belirlenen metinleri kâğıt ve e-okuyucudan okumuşlardır. Araştırma sonucunda e-okuyucuların, öğrencilerin okuma ve okuduğunu anlama becerilerini geliştirdiği, öğrencilerin teknolojiye ve okumaya yönelik tutumlarını arttığı görülmüştür.

Elliot, Livengood ve McGlamery (2012) ortaokul öğrencilerinin Ipad ekranından okuma davranışlarının okuduğunu anlama, okuma sıklığı, okuma motivasyonu ve okumaya yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemeye çalışmışlardır. 6 hafta süren uygulamalarda öğrencilerin hedeflenen alanlarındaki durumlarını karşılaştırmak için uygulama öncesi ve sonrası değerlendirme ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Ipad ekranından okuma yapan öğrencilerin okuma ilgilerinin, düzeylerinin ve motivasyonlarının arttığı, Ipad cihazlarının hikâyeler, kelime oyunları, kelimelerin bağlamının gösterilmesi gibi yaratıcı şekiller üzerinde öğrencilerin kelime dağarcıklarını kullanma olanağı sağladığı sonuçlarına varılmıştır.

Scott (1999) Hızlandırılmış Okuyucu Programının öğrenme zorluğu çeken ortaokul öğrencilerinin okuma tutumları ve okuma başarılarına etkilerini belirlemeye çalışmıştır. Deneysel modele göre tasarlanan araştırmada dört grup oluşturulmuş, bu gruplardan iki deney grubu Hızlandırılmış Okuyucu Programını kullanmış, diğer iki kontrol grubu ise bu programı kullanmamıştır. Araştırma, öğrencilerin okuma başarıları ve tutumlarında ön-test ve son-testlere göre değişimlere odaklanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki öğrencilerin okuduklarını anlama ve okumaya yönelik tutumlarının geliştiği, kontrol grubundaki öğrencilerin ise okuduklarını anlama düzeylerinin azaldığı ancak okumaya yönelik tutumlarının biraz daha geliştiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Deney grubunun okumaya yönelik tutumu % 13; kontrol grubunun % 2.6 artmıştır.).

McGlinn ve Parrish (2002) Hızlandırılmış Okuyucu Programının ikinci dili İngilizce olan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma düzeyleri, okuma miktarları ve

okumaya yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediğini belirlemeye çalışmıştır. Üç ay süren araştırmada öğrenciler, günlük 45-90 dakika arası bilgisayardan Hızlandırılmış Okuyucu Programını kullanarak okuma yapmışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okuma düzeyleri ve miktarlarının artmasında ve okumaya yönelik tutumlarında genel, orta seviyede bir artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Peek (t.y.) küçük grup, bağımsız okuma ve bilgisayar aracılığıyla okuma olmak üzere üç farklı yapıdan oluşan ve öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek amacıyla tasarlanan READ 180 isimli okuma programının, 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama düzeylerini arttırıp arttırmadığını, okumaya katılım ve okumaya yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemeye çalışmıştır. Kırsal ve düşük gelirli ailelerden toplam 17 öğrencinin katıldığı araştırma, deneysel modele göre tasarlanmıştır. Sekiz hafta süren araştırmanın ilk 4 haftasında öğrencilere geleneksel okuma uygulamaları, son 4 haftasında da READ 180 isimli okuma programıyla eğitim verilmiştir. Araştırma sonucunda READ 180 isimli okuma programının, öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerini ve okumaya yönelik tutumlarını geliştirdiği ve okumaya katılım düzeylerini arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Williams (2010) üç farklı ekran metnini dokunmatik ekrana sahip iPod e-okuyucusundan okumanın, öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerini geliştirip geliştirmedini belirlemeye çalışmıştır. Bu doğrultuda iPod kullanımıyla okuduğunu anlama stratejileri öğretiminin ve üç farklı ekran metninin, öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerini geliştirip geliştirmedini incelemiştir. Ön-test son-test karşılaştırmalı grup deseninin kullanıldığı araştırmaya, ortaokul 6. sınıftan toplam 155 öğrenci katılmış ve öğrenciler, üç farklı yapıdaki elektronik metnin bulunduğu üç gruba ayrılmıştır. Bu metinleri iPod ekranından okumuşlardır. Araştırmada probe ölçümleri arasında büyük oranda farklılıklar olduğu için araştırmanın sadece ön-test verileri istatistiksel olarak analiz edilmiş ve öğrencilerin iPod kullanımına dair görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın ön-test sonuçları, gruplar arasında okuduğunu anlama bakımından istatistiksel olarak bir fark bulunmadığını göstermiştir. Ayrıca öğrenciler iPod ekranından özetleme ve not alma gibi okuma sürecini destekleyici elektronik metin okumaya dair olumlu görüşler bildirmişlerdir.

Bu bağlamda bu çalışmanın problem cümlesi “Ekrandan okumanın ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına etkilerini nelerdir?” sorusu üzerine kurulmuştur.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel ve nitel araştırma tekniklerinin birlikte ele alındığı *karma araştırma modeli (mixed methods)* kullanılmıştır. Karma metod araştırmaları, bir araştırmacının veya araştırmacı takımının verileri, geniş ve derin bir şekilde anlama ve doğrulama amacıyla nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarının (örneğin nitel ve nicel bakış açılarının kullanımı, veri toplama, analiz etme, çıkarım teknikleri) unsurlarını birleştirdikleri araştırma türüdür (Johnson, Onwuegbuzie ve Turner,

2007: 123). Başka bir deyişle karma metot “bir araştırmada veya araştırmalar serisinde veri toplamaya, verileri analiz etmeye ve hem nicel hem de nitel teknikleri birleştirmeye odaklanan” (Creswell ve Plano Clark, 2007: 5) bir araştırma modelidir. Diğer yandan araştırmada, gerçek deneme modellerinden *ön-test son-test kontrol gruplu model* kullanılmıştır. Öntest-son test kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak anılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır (Karasar, 2012: 97). Ayrıca araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden mülâkat yöntemi kullanılmıştır. Mülâkat metodu, insanların neyi ve neden düşündüklerini, duygu, tutum ve hislerinin neler olduğunu, davranışlarını yönlendiren faktörleri ortaya çıkarmayı sağlayan veri toplama aracıdır (Ekiz, 2003: 61).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2012-2013 öğretim yılında Kocaeli ili Kandıra ilçesindeki bir devlet ortaokulunun (Tasvire Hurşit Güneş Ortaokulu) 8/A ve 8/B sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam 41 öğrenciden oluşmaktadır. Uygulamanın yapılacağı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin birbirine denkliğini belirlemek için deney ve kontrol grubu öğrencilerine okumaya yönelik tutum ölçeği ön test olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubu arasındaki farkın anlamlılığı “SPSS 17 for Windows” programı kullanılarak Mann-Whitney U testi analizi ile yapılmıştır.

Tablo 1. Grupların Okumaya Yönelik Tutum Ölçeklerine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

		N	Sıra Ortalaması	Sıra toplamı	Ss	U	p
Okuma	8/B	20	22,6	452,00	15,569	178,0	0,404
Ön test	8/A	21	19,48	409,00	15,080		

Tablo 1’de incelendiği gibi öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği ön testinden aldıkları puanların ortalamasının 8/A ve 8/B grupları arasında fark olduğu ancak bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($\bar{X}_{kontrol} = 22.6$, $\bar{X}_{deney} = 19.48$, $U=178.0$, $p>0.05$). Grupların ön testlerden aldıkları puanların ortalamaları arasındaki fark 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığı için deney ve kontrol grubu öğrencileri, uygulamanın yapılabilmesi için birbirine denk kabul edilmiştir. Bu doğrultuda iki şube arasından tesadüfi yöntemle seçilen 8/A sınıfı deney, 8/B sınıfı ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden kontrol grubundaki öğrenci sayıları, cinsiyet açısından birbirine eşittir (10’u kız, 10’u erkektir). Deney grubundaki öğrencilerin %43(9)’ü kız, %57(12)’si erkektir. Kontrol grubundaki öğrencilerin %50(10)’si, deney grubundaki öğrencilerin %43(9)’ü bir önceki dönem Türkçe dersinden başarılı olmuşlardır. Kontrol grubundaki öğrencilerin %50(10)’si ve deney grubundaki öğrencilerin %57(12)’si ise geçer not almışlardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nitel verileri yapılandırılmış mülâkat (görüşme) ile elde edilmiştir. Wheldon ve Ahlberg'e (2011: 115) göre "nitel araştırma, bireylerin dünyayı nasıl algılandıklarına ve deneyimlerine bağlı olarak dünyayı anlamlandırmaya ve anlamaya çalışan" bir araştırma yöntemidir.

Araştırmanın nicel verileri ise "Kişisel Bilgi Formu" ve "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği" ile elde edilmiştir. "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği" Özbay ve Uyar (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinin geneline 816 öğrenci katılmış, ölçeğin faktörlerinin belirlenmesi ve güvenilirliği ile kanıtların toplanmasında da 316 öğrenciden alınan veri kullanılmıştır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile 4 faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenen ölçeğin 'Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı' α : 0.930 olarak bulunmuştur. Türkyılmaz (2012) da ölçeği 200 öğrenciye uygulamış ve ölçeğin bütününe iç tutarlılık değerini 0,89 olarak hesaplamıştır. İşeri (2010) de ölçeğin tamamında 'Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı'nı α : 0.85 olarak bulmuştur.

İşlem

Araştırmanın verileri, 10 hafta boyunca Kocaeli ili Kandıra ilçesindeki bir devlet ortaokulunun 8/A ve 8/B sınıflarında öğrenim görmekte olan 41 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen uygulamalar ile elde edilmiştir. Uygulamalara başlamadan önce, 1. hafta, öğrencilere okumaya yönelik tutum ölçeği (Özbay ve Uyar, 2009) ön test olarak uygulanmıştır. Daha sonra 8 hafta boyunca, araştırma kapsamında belirlenen okuma metinlerini deney grubundaki öğrenciler bilgisayar ekranından; kontrol grubundaki öğrenciler de basılı sayfadan okumuşlardır. Uygulamaların bitiminden sonraki hafta, 10. hafta, iki gruptaki öğrencilere okumaya yönelik tutum ölçeği (Özbay ve Uyar, 2009) son test olarak uygulanmıştır. Araştırmanın nitel verileri de deney grubundan 10 öğrencinin katılımıyla, uygulama sürecinin 5-9. haftalarında yapılan grup görüşmeleri ile elde edilmiştir. Her hafta 2 öğrenciden oluşan öğrenci grubuyla mülâkat yapılmıştır.

Araştırma süreci sonucunda elde edilen verilerin analizinde hem nicel hem de nitel analiz teknikleri kullanılmıştır. Gruplardaki birey sayısının yeterli olmamasından dolayı ($n < 30$) "Kişisel Bilgi Formu" ve "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği"nden (Özbay ve Uyar, 2009) elde edilen verilerin analizi için Nonparametrik testler kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın verileri "SPSS 17 for Windows" paket programına aktarılmıştır.

Araştırmanın nitel verileri olan mülâkat kayıtları yazıya dökülerek incelenmiştir. Öğrencilerin mülâkat sorularına verdikleri cevapların değerlendirilmesinde içerik analizi uygulanmıştır. "İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır... Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Bu amaç doğrultusunda içerik analizi türlerinden *kategorisel analiz* kullanılmıştır.

Kategorisel analiz, genel olarak belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesi ve ardından bu birimlerin önceden saptanmış ölçütlere göre kategoriler hâlinde gruplandırılmasıdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 90). Kategoriler oluşturma, nitel içerik analizinin çekirdek özelliğidir (Graneheim ve Lundman, 2004: 107). Kategorisel analizde önce veriler kodlanmıştır. Bu kodlama mülakat sorularından ve öğrencilerin bu sorulara verdikleri cevaplardan yararlanılarak yapılmıştır. Kodlama, uzun cevapların özgün yanıt kategorileri içerisinde seçilmesi ve azaltılması işlemidir (Sommer ve Sommer, 1997: 121). Ardından kodları genel düzeyde açıklayan kategoriler (temalar) belirlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ayrıca mülakat sorularına verilen öğrenci cevaplarına bulgular kısmında birebir yer verilmiştir. Mülakat formlarından öğrencilere ait cümleler aktarılırken her bir öğrenci belirli bir numara ile kodlanmış, bu kod numarasının önüne de erkek için E, kız için K getirilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Ekrandan Okumanın Okumaya Yönelik Tutuma Etkisiyle İlgili Nicel Bulgu ve Yorumlar

Tablo 2. Öğrencilerin Okumaya Yönelik Tutumlarıyla İlgili Ön Test ve Son Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler:

	Test	N	Minimum	Maximum	Güvenirlilik	Ortalama	Standart Sapma
Deney Grubu	Öntest	21	54	109	0,837	86,29	15,080
	Sontest	21	74	109	0,788	94,29	10,350
Kontrol Grubu	Öntest	20	63	121	0,712	90,80	15,569
	Sontest	20	52	111	0,519	85,05	15,521

Tablo 2’de araştırmaya katılan öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarına ilişkin ön test ve son test puanlarına ait betimsel istatistikler verilmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin ön test puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{X}=86,29$ ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanlarının aritmetik ortalaması ise $\bar{X}=90,80$ ’dir. Deney grubundaki öğrencilerin son test puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{X}=94,29$ ve kontrol grubundaki öğrencilerin son test puanlarının aritmetik ortalaması ise $\bar{X}=85,05$ ’dir. Aritmetik ortalamalara bakıldığında deney ve kontrol gruplarına ait son test puanları arasında fark olduğu görülmektedir. Son test puanlarında ortaya çıkan bu farklılık, dene grubu öğrencilerinin son test puanları, ön test puanlarından yüksek olduğundan deney grubunun öğrencilerinin lehinedir.

Tablo 3. Kontrol Grubu Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Ön Test-Toplam Son Test Puanları için Wilcoxon Sıra Sayıları Testi Sonuçları

Grup Tipi		N	Sıra ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
	Negatif sıra	14	10,11	141,50	-2,442	0,015
Kontrol	Pozitif sıra	4	7,38	29,50		
	Eşit	2				

Tablo 3'e göre kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını test etmek için yapılan, parametrik olmayan Wilcoxon Sıra Sayıları Testi sonucunda kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında istatistiksel açıdan ön test puanları lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Ancak bu farklılık uygulanan yöntemin öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını arttırmadığı aksine öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını düşürdüğünü göstermektedir.

Tablo 4. Deney Grubu Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Ön Test-Toplam Son Test Puanları için Wilcoxon Sıra Sayıları Testi Sonuçları

Grup Tipi		N	Sıra ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
	Negatif sıra	5	7,70	38,50	-2,274	0,023
Deney	Pozitif sıra	14	10,82	151,50		
	Eşit	2				

Tablo 4'e göre deney grubunu oluşturan öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeğinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını test etmek için yapılan, parametrik olmayan Wilcoxon Sıra Sayıları Testi sonucunda deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında son test puanları lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Bu bulgu, deney grubunda ekrandan okuma uygulamalarının, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını arttırdığını göstermektedir.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Grubu Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Son Test Puanları için Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kontrol	20	17,25	345,00	135,0	0,050
Deney	21	24,57	516,00		

Tablo 5'e göre deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği son test uygulamasından aldıkları puanları analiz etmek için yapılan, parametrik olmayan Mann-Whitney U testi sonucunda, deney grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği son test uygulamasından aldıkları puanlarla kontrol grubundaki öğrencilerin okumaya yönelik tutum ölçeği son test uygulamasından aldıkları puanlar arasında deney grubu son test puanları lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$). Bu bulgular, deney grubunda ekrandan okuma uygulamalarının, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını arttırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Nitel Verilerin Analiz Edilmesiyle Elde Edilen Bulgular

Tablo 6. Ekrandan Okumanın Okumaya Yönelik Tutuma Etkisine Dair Öğrenci Düşünceleri

	Öğrenci Cümleleri	Kodlar	Kategoriler
EKRANDAN OKUMANIN OKUMAYA YÖNELİK TUTUMA ETKİSİ	<p><i>“Metinleri ekrandan okumak isteksizlik vermiyor. Aksine biraz heves veriyor. Şimdiye kadar hep kitaptan ders işlediğimiz için biraz değişiklik oldu (E1).”, “Ekrandan okurken isteksizlik hissetmedim, aksine ekrandan okumak çok zevkli, kitaptan okumaktan daha zevkli geliyor bana (K4).”, “Ekrandan okurken istekliydim. Çünkü okumanın faydalı olduğunu biliyorum (E5).”, “Ekrandan okurken isteksizlik hissetmedim, sayfalar daha renkli, daha canlıydı (E6).”, “Ekrandan okumak benim için daha iyi olduğundan ekrandan okumaya istekli hâle getirdi. Zaten ekrandan fazla okuyoruz, genelde kitaptan okuyoruz (K4).”, “Uygulamalar ekrandan okumaya istekli hâle getirdi, ekrandan okumaya alıştım (E5).”, “Uygulamalar beni ekrandan okumaya istekli hâle getirdi (E6).”, “Bilgisayardan okumayı seviyorum, çünkü daha çok zevk alıyorum okuduklarımdan ve istekleniyorum (K8).”, “İstekli hâle getirdi, artık kitaplardan sıkıldığımdan bilgisayardan bir şeyler yapacağımıza sevindim (K9).”</i></p>	<p>Ekran metinlerinin daha renkli ve canlı olmasının ekrandan okurken isteklilik oluşturması, ekrandan okumanın kitaptan okumaktan daha zevkli ve heves verici olması, sevilmesi, daha iyi olması ve genelde kitaplardan okuma ve kitaplardan okumaktan sıkılma</p>	<p>Ekrandan Okumanın İsteksizlik Oluşturmaması ve Ekrandan Okumaya İstekli Hâle Getirmesi</p>
	<p><i>“Okumamı olumlu yönde etkiledi. Çünkü ekrandan okurken daha dikkatliydim, istekliydim ve yazıları daha iyi görüyordum (E1).”, “Okuma tutumumu uygulamalar olumlu yönde etkiledi, bilgisayardan okumak benim için daha kolay oluyor ve seviyorum ekrandan okumayı. Bilgisayar ilgimi daha çok çekiyor. Bilgisayardan okumaya daha çok istekliyim (K4).”,</i></p>	<p>Ekrandan okumanın daha kolay olması, sevilmesi, ilgi çekici olması, dikkati arttırması, istek oluşturması, okumayı sevdirmesi, ekrandaki yazıların daha iyi görülmesi</p>	<p>Ekrandan Okumanın Okumaya Yönelik Tutumu Olumlu Yönde Etkilemesi</p>

	<p>“Ekrandan okumak okumaya yönelik tutumumu olumlu etkiledi, biraz daha okumayı sevdi (K9).”, “Bilgisayar ekranından okumak daha kolay oluyor, farklı oluyor. Seviyorum bilgisayar ekranından okumayı. Okumayı sevdiriyor bana (K10).”</p>		
--	---	--	--

Tablo 7. Mülâkat Verilerinden Kodlara İlişkin Kategoriler

<p>Ekrandan Okumanın İsteksizlik Oluşturması ve Ekrandan Okumaya İstekli Hâle Getirmesi Ekrandan Okumanın Okumaya Yönelik Tutumu Olumlu Yönde Etkilemesi</p>
--

Tablo 6 ve 7’deki öğrenci görüşleri, kodlar ve onların birleştirilmesi sonucu elde edilen kategoriler incelendiğinde bunlar şu şekilde yorumlanabilir:

Öğrenciler, ekrandan okuma sürecinde *ekran metinlerinin daha renkli ve canlı olmasının ekrandan okurken isteklilik oluşturması, ekrandan okumanın kitaptan okumaktan daha zevkli ve heves verici olması, sevilmesi, daha iyi olması ve genelde kitaplardan okuma ve kitaplardan okumaktan sıkılma* algılarından dolayı ekrandan okuma sürecinde isteksizlik hissetmediklerini, yapılan ekrandan okuma uygulamalarının kendilerini ekrandan okumaya istekli hâle getirdiğini ifade etmiştir.

Öğrenciler, *ekrandan okumanın daha kolay olması, sevilmesi, ilgi çekici olması, dikkati arttırması, istek oluşturması, okumayı sevdirmesi, ekrandan okunanların daha iyi anlaşılması, ekrandaki yazıların daha iyi görülmesi* algılarından ötürü ekrandan okumanın okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın ortaya çıkardığı ilk bulgu, basılı sayfadan okuyan kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının artmadığı; basılı sayfadan okuma uygulamalarının, kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını düşürdüğüdür. Kontrol grubundaki öğrencilerin ön test puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{X}=90,80$; son test puanlarının aritmetik ortalaması ise $\bar{X}=85,05$ ’tir. Kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Ancak bu farklılık uygulanan yöntemin, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını arttırmadığı aksine okumaya yönelik tutumlarını düşürdüğünü göstermektedir. Düzenli olarak 8 hafta boyunca basılı sayfadan okuma yapma, kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını arttırmada etkili olmamış, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını düşürmüştür.

Bu araştırmanın ortaya çıkardığı bulguyu, Kayıpmaz’ın (2011) çalışmasındaki, bir ay boyunca serbest okuma yöntemiyle basılı sayfadan okuma yapan kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının anlamlı bir şekilde değişmemesi ($p>0.65$) bulgusu destekliyor görünmektedir.

Türkçe dersinde okuduğunu anlama stratejilerinin kullanımının okumaya yönelik tutuma etkilerini araştıran Akkaya’nın (2011) çalışmasında ulaştığı

bulgulardan biri olan kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ilişkin ön test ve son testleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemesi ($t(116)=,329, p>0,05$) de söz konusu bulguyu destekliyor görünmektedir.

Buradan, okuma becerilerinin gelişimi ve uzun ömürlü kullanımında temel bir role sahip olan okumaya yönelik tutumun (Lazarus ve Callahan, 2000) basılı sayfadan okuma uygulamalarından olumlu yönde etkilenmediği ve düştüğü sonucuna ulaşılabilir.

Basılı sayfadan okuma uygulamalarının, kontrol grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını arttırmaması ve düşürmesine rağmen ekrandan okuma uygulamaları, deney grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını arttırmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin son test puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{X}=94,29$), ön test puanlarının aritmetik ortalamasından ($\bar{X}=86,29$) daha büyüktür. Ekrandan okuma uygulamaları, deney grubu öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarını arttırmada etkili olmuştur ($p<.05$). Araştırmanın nitel bulgularından elde edilen sonuçlar da bu bulguyu desteklemektedir. Buna göre öğrenciler ekrandan okuma sürecinde isteksizlik hissetmediklerini belirtmektedir ve öğrencilere göre *ekran metinleri daha ve renkli ve canlıdır, bu da ekrandan okumaya isteklendirmektedir*. Öğrenciler genelde kitaptan okuduklarından artık *kitaptan okumaktan sıkılmışlardır ve ekrandan okuma, öğrencilere kitaptan okumaktan daha zevkli ve heves verici gelmektedir. Ekrandan okumanın daha iyi olması, sevilmesi, okumaya isteklendirmesi, genelde kitaplardan okuma ve kitaplardan okumaktan sıkılma* algularından ötürü öğrenciler, ekrandan okuma uygulamalarının kendilerini ekrandan okumaya istekli hâle getirdiğini belirtmişlerdir. Bunların dışında *ekrandan okumanın daha kolay olması, sevilmesi, ilgi çekici olması, dikkati arttırması, istek oluşturmaya, okumayı sevdirmesi, ekrandaki yazıların daha iyi görülmesi algularından* ötürü ekrandan okumanın, okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmeleri de bu bulguyu desteklemektedir. Berger'e (2010) göre e-kitaplar, çeşitli avantajlarından dolayı yaratıcı kitaplardır ve bunlar, öğrencilere başarılı olmada özellikle istekli okuyucular olmalarında yardımcı olur. Deney grubu öğrencilerine de ekran metinleri, basılı sayfadaki metinlerden daha renkli ve canlı gelmiş, ilgilerini çekmiştir. Kitap üzerinde sadece basılı olarak yer alan metinler, ekranda daha farklı bir ortam olarak algılanmış; öğrenciler fare (mouse) yardımıyla hareket ettirerek okudukları metinler ile basılı sayfadaki metinlerden daha fazla etkileşime geçmiş ve bu da ekrandan okuma isteklerini arttırmıştır denilebilir. Elektronik ders kitaplarının, çocukların eğitimi ve öğrenmelerini arttırmada potansiyel yararlarını araştıran Maynard ve Cheyne'nin (2005) yaptığı çalışmada da öğrenciler, elektronik ders kitaplarının kullanımının öğrenmede eğlenceli bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmada öğrencilerin bilgisayardaki elektronik ders kitaplarını kullanmaya istekli ve hevesli oldukları görülmüştür.

You'ya (2009) göre bilgisayarı kullanabilecek bilgi ve becerileri kapsayan ve düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç düzeyden oluşan bilgisayar okuryazarlığı becerilerinin gelişmiş olması da öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarının artmasında etkili olmuş olabilir. Deney grubu öğrencilerinin her birinin kişisel bir bilgisayara sahip olması da bunu desteklemektedir. Günümüzde birçok öğrenci

bilgisayar kullanmaktadır, bilgisayar ile ilgili ön bilgilere sahiptir ve bilgisayar okuryazarlığı düzeyi yüksek olan öğrenciler, düşük olan öğrencilere göre ekrandan okumaya daha fazla olumlu tutum geliştirebilirler (You, 2009). Buna paralel olarak öğrenciler, bilgisayara aşinadırlar. Chou'ya (2009: 49) göre bilgisayar deneyimi, okuyucunun ekrandan okuma davranışları ve performansını etkileyecek ana faktör olarak görülmektedir. Öğrencilerin temel bilgisayar okuryazarlığı becerilerine sahip olmaları ve bilgisayara aşına olmaları, ekrandan okuma yaparken zorlanmadan okuma yapmalarını sağlamıştır denilebilir. Bilgisayar okuryazarlığı ve aşinalığının yanı sıra deney grubu öğrencilerinin ekrandan okuma uygulamaları sonucunda okumaya yönelik tutumlarının artmasında bilgisayara yönelik tutumları da etkili olmuş olabilir. Bilgisayara okuryazarlığı becerilerine sahip ve bilgisayara aşına olan öğrencilerin bilgisayara yönelik tutumları da olumlu olacaktır. Çünkü bilgisayar okuryazarı ve bilgisayara aşına olan öğrenciler, bilgisayarı güvenle kullanabilirler. Chou'ya (2009) göre bilgisayara yönelik tutumlar hem bilgisayar deneyimi hem de güvenle olumlu şekilde bağlantılıdır. Baker'a (2010) göre teknolojiyi kullanmadaki istek, teknolojinin geniş bir düzeyde kullanılabilirliğinden önce kullanıcılarda mevcut olmalıdır ve bu istek, ortamdaki değil aksine ortamı kullanan bireylerden kaynaklanır. Gardner, Dukes ve Discenza'nın (1993) yaptığı çalışmada, bilgisayar kullanımının bilgisayara yönelik güveni olumlu yönde ve bilgisayara yönelik güvenin de bilgisayara yönelik tutumları olumlu bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Levine ve Donitsa-Schmidt'e (1998) göre bilgisayar kullanımı, algılanan bilgisayar öz güveni ve bilgisayara yönelik tutum üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Yaptıkları çalışmada da bilgisayara yönelik tutum ve güvenin karşılıklı bir etkiye sahip olduğunu ve bu ikisinin olumlu şekilde bilgisayara yönelik algılanan bilgi düzeyini olumlu yönde etkilediğini bulmuşlardır. Öğrencilerin ekrandan okuma uygulamalarında da bilgisayar okuryazarlığı, aşinalığı ve bunların etkisiyle ortaya çıkan bilgisayara yönelik tutumlarının etkili olduğu ve okumaya yönelik tutumlarını arttırdığı söylenebilir.

Bunların yanı sıra araştırmanın ortaya çıkardığı bulguyu birçok çalışmada (Elliot ve diğerleri, 2012; Berger, 2010; Scott, 1999; Lin ve Lin, 2009; McGlenn ve Parrish, 2002; Peek, t.y.) ulaşılan ekrandan okumanın okumaya yönelik tutumu olumlu yönde etkilemesi sonucu da desteklemektedir. Yine Williams'ın (2010) yaptığı çalışmadaki altıncı sınıf öğrencilerinin iPod elektronik okuyucusundan not alma gibi okuma sürecini destekleyici özelliklere sahip ekran metinlerini okumaya ve okuduğunu anlama stratejilerinden özetleme stratejisini kullanmaya dair olumlu görüşler bildirmeleri de söz konusu bulguyu destekliyor görünmektedir.

Tüm bunlardan ekrandan okumanın, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve arttırdığı sonucuna ulaşılabılır.

ÖNERİLER

Araştırmanın ortaya çıkardığı sonuçlardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. *Öğretmenlerin kendileri başta teknolojiye ve onun bir uzantısı olan ekrandan okumaya yönelik olumlu tutumlara sahip olmalı, varsa olumsuz tutumlarını değiştirmeli ve olumlu tutumlar geliştirmelidir.* Eğer çocuklara gelecek hayatları için gerekli okuryazarlık becerilerini kazandırmayı umuyorsak değişim, hepimiz için gereklidir (Leu, 2002). Günümüz bilgi ve teknoloji çağı, bizlere teknoloji tabanlı bir yaşam ortamı sunmaktadır. Bütün bireylerin az veya çok teknolojik ürünlerle ilişkisi olmaktadır ve teknoloji, okuryazarlıkta ve buna bağlı olarak baskı tabanlı okuma anlayışında değişiklik meydana getirmiştir. Örneğin internet, son zamanlarda basılı kitapların farklı biçimlerine yönelik okuyucuların tutumlarını değiştirmiş olabilir (Du ve Martin, 2008). Kendi deneyimlerinden de öğrendiğim kadarıyla öğrencilerin teknolojiye ve onun bir uzantısı olan ekrandan okumaya yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerinde en büyük görev, öğretmenlere düşmektedir ve öğretmenler Sutherland-Smith'e (2002) göre teknolojiye yönelik tutumlarında farklılık göstermektedirler. Tutumun yanında özellikle bilgisayar ile ilgili deneyim, uygulama ve beceri eksikliği olan teknofobi, iş sahasında öz yönelimli öğrenme eğilimlerini ve bilgisayara uyumu engelleyen bariyerler olarak karşımıza çıkmaktadır (Banerjee, 2003; Totolo, 2007). Öğretmenlerin teknolojiye ve ekrandan okumaya yönelik olumlu tutumlarına sahip olmalarının, varsa teknofobi korkularını yenmelerinin, olumsuz tutumlarını değiştirmelerinin ve olumlu tutumlar geliştirmelerinin, öğrencilerin teknolojiye ve onun bir uzantısı olan ekrandan okumaya yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

2. *Öğretmenlerin kendileri, ekrandan okuma becerilerine sahip olmalı ve bu doğrultuda ekran metinlerinin tasarımında kullanılan çoklutarz uygulamaların, ekrandan okuma sürecini nasıl etkilediğini bilmelidirler.* Metinsel içeriğe dayalı ekran metinlerini ekrandan okuma, ekran okumadan farklıdır. Öğrencilerin özellikle internet ortamında göz gezdirerek yaptıkları ekran okuma, metinsel içeriğin yoğunlaştığı ekran metinlerinde çok fazla etkili olmayabilir. Öğrenciler metinsel içerikte kaybolabilir veya bundan sıkılabilir. Onun için öğretmenler, öğrencilere metinsel içeriğin bulunduğu ekran metinleri ile verimli ekrandan okuma yaptırmalıdır. Öğrencilere verimli ekrandan okuma yaptırabilmeleri de öğretmenlerin ekrandan okuma becerilerine sahip olmalarına bağlıdır. Toikka'ya (2007) göre verimli ekrandan okuma davranışı, bilgi toplumuna dâhil olmayı destekleme ve rekabeti geliştirmede temel bir unsurdur.

3. *Ekrandan okuma, öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyip arttırdığı için öğretmenler, ekrandan okumanın bu avantajın yararlanmalı ve okumaya yönelik olumsuz tutuma sahip olan öğrencilerin bu olumsuz tutumlarını*

değiştirmeleri için onlara yardımcı olmalıdır. Örneğin elektronik okuyuculara yönelik Grace (2011), öğrencilerin e-okuyuculara yönelik pozitif inançlara sahip olduklarında ve okulda bunları kullanmalarına imkân tanındığında birçoğunun okumaya yönelik öz algılarını ve güvenlerini geliştirmek için belki daha fazla motive olabileceklerini belirtmektedir. Bu yüzden eğitimciler öğrencilerinin, okumanın zevkini keşfetmeleri için öğrenme ve okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmelidirler (Barnett, 2011). Chou'ya (2009) göre öğrencilerin ekrandan okumanın sağlayabileceği avantajların farkına varmalarına yardımcı olmak, onların okumaya yönelik tercih ve eğilimlerini arttırabilir.

4.Öğretmenler, ekrandan okumayı basılı sayfadan okumanın önüne geçirmemeli; yani öğrencilerin ekrandan ve basılı sayfadan okuma becerilerini birlikte geliştirmelidir. Sutherland-Smith'e (2002) göre teknolojinin kullanılması illa ki daha iyi öğretim olduğu anlamına gelmez. İnternet "kitaplardan daha iyi" bir alternatifin temsilcisi değildir, kitaplardan farklı bir seçeneği ifade eder. Öğretmenler, teknolojik değişimlere, birikimlerinin teknoloji yoluyla geliştirilecek potansiyele sahip olup olmadığını ve teknolojinin, öğrencilerin öğrenimine yardımcı bir amaca hizmet edip etmediğini sorgulayan bir tavırla yaklaşmalıdırlar. Bununla birlikte basılı sayfadan okuma, ekrandan okumada bir ön deneyim aşaması olarak düşünülebilir. Chou'ya (2009) göre öğretmenler, öğrencilerin basılı sayfadan okurken edindikleri stratejilere dayalı olarak ekran tabanlı okuma stratejilerini geliştirmelerine yardımcı olabilirler.

5.Veliler, teknolojiye ve onun bir uzantısı olan ekrandan okumaya yönelik olumlu tutumlara sahip olmalı ve böylece çocuklarının da bunlara yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine katkıda bulunmalıdır. Barnett'e (2011) göre okuma becerisi, öğrencilerin eğitimsel süreçlerinde önemlidir ve okumaya yönelik olumlu tutumlar, ilk çocuklukta başlamalıdır. Bunda öğretmenler kadar aileler de sorumludur.

6.Öğrenciler ekrandan okuma aracılığıyla okumaya yönelik olumlu tutumlar geliştirmeli veya varsa olumsuz tutumlarını değiştirmelidirler. Bunu da ekran metinlerinin basılı metinlerden farklı çoklutarz uygulamalarını, ilgileri noktasında değerlendirerek yapabilirler. Barnett'e (2011: 32) göre öğrenciler, okumaya yönelik olumsuz bir tutuma sahip olduklarında başarı ve diğer alanlarda sıkıntı çekerler.

7.Ekrandan okuma öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği için tasarımcılar, hazırlayacakları ekran metinlerinde bunu göz önünde bulundurmalı ve öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyebilecek ekran metinlerinin tasarlanmamasına dikkat etmelidirler. Çünkü okumaya yönelik olumlu tutuma sahip olan bir öğrenci, olumsuz tutuma sahip olan bir öğrenciden muhtemelen daha sık ve daha iyi okuyacaktır (Swalender ve Taube, 2007).

8.Ekrandan okuma öğrencilerin okumaya yönelik tutumlarını arttırdığı için Program hazırlayıcıları, Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda, okuma alanıyla ilgili kazanımları yeniden gözden geçirmeli, ekrandan okumayla ilgili kazanımlar oluşturulmalı ve bunları programa yerleştirmelidir. Ekrandan okumayla ilgili kazanımlar programa yerleştirilirken de 5, 6, 7 ve 8. sınıfların tamamına genel bir kazanım listesi hazırlamaktan ziyade program hazırlayıcıları, öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak her sınıf için ayrı ayrı ekrandan okuma kazanımları oluşturmalıdır. Çünkü ekrandan okuma davranışları, farklı yaş gruplarına göre farklılık gösterir ve yaş, öğrencilerin ekrandan okuma davranışlarını etkileyebilen potansiyel bir değişkendir (Chou, 2009).

KAYNAKLAR

- Akkaya, N. (2011). İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersinde Okuduğunu Anlama Stratejilerini Kullanmanın, Tutuma Etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 191, 68-77 http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/191.pdf adresinden erişilmiştir.
- Armstrong, S. and Warlick, D. (15 September 2004). The New Literacy. Tech-Learning: The Resource for Technology Education. <http://dpts.sd57.bc.ca/~gthielmann/share/TechlearningNewLiteracy.pdf> 07.12.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Baker, R. D. (2010). *Comparing the Readability of Text Displays on Paper, E-book Readers, and Small Screen Devices*. Unpublished doctoral dissertation. University of Texas, USA.
- Banerjee, R. (26 April 2003). Self-Directed Learning in the Technological Age. *Proceedings Supporting Interdisciplinary Inquiry: The Second Annual College of Education Research Conference*. Florida International University, Miami, Florida, USA.
- Barnett, S. C. (2011). *What Do Middle School Boys Read? An Observation of Middle School Boys' Reading Choices*. Unpublished doctoral dissertation. Liberty University: Lynchburg, VA, USA.
- Berger, N. E. (2010). The Effects of NOOKcolors on Reading and Comprehension in an English Language Learner (ELL) Classroom. https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fmedia.wix.com%2Fugd%2Fa64973_a7c4540901e6e17aa7c216a75d966cb7.docx&ei=fdAnUatQiMy1BruygKAH&usq=AFQjCNGWZeHAIWDYxD4yyHO0JfwDcF70pA&sig2=unlM1eKfTvPoTNVQpYpIWA 15.02.2013 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Castek, J., Coiro, J., Douglas, K. H., Laurie, A. H., Leu, D. J. and Zawilinski, L. (2007). Thinking About Our Future As Researchers: New Literacies, New Challenges, And New Opportunities. http://www.newliteracies.uconn.edu/pub_files/Thinking_about_our_future_as_researchers.pdf 20.01.2013 tarihinde adresinden erişilmiştir.

- Chauhan, P. and Lal, P. (2012). Impact of Information Technology on Reading Habits of College Students. *IJRREST: International Journal of Research Review in Engineering Science and Technology*, 1(1), 101-106. http://ijrrest.org/issues/ijrrest_vol-1_issue-1_024.pdf adresinden erişilmiştir.
- Chou, I-C. (2009). *Exploring International ESL Students' on-Screen Reading Behaviours with Two Academic Reading Purposes*. Unpublished doctoral dissertation. The Ohio State University, USA.
- Creswell, J. W. and Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, California, London: Sage.
- Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Du, Y. and Martin, B. (3-7 August 2008). Electronic Media and Leisure-Time Reading: Responses of School Librarians. *International Association of School Librarians 2008 Conference Proceedings*. Berkeley, CA, USA.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş (Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri)*. Ankara: Anı Yayınları.
- Elliot, C., Livengood, K. and McGlamery, M. (5-12 March 2012). I pads and Struggling Readers. In P. Resta (Ed.). *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2012*. Association for the Advancement of Computing in Education, Chesapeake, USA
- Eshet-Alakai, Y. (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in Digital Era. *Jl. of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106. http://www.openu.ac.il/Personal_sites/download/Digital-literacy2004-JEMH.pdf 22.10.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Fishbein, M. and Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behaviour: An Introduction to Theory and Research*. Addison- Wesley: Reading MA.
- Gardener, L. (2011). A Kindle in the Classroom: E-Reading Devices and Reading Habits. *Language Arts Journal of Michigan*, 27(1). <http://dx.doi.org/10.9707/2168-149X.1832>
- Gardner, D. G., Dukes, R. L. and Discenza, R. (1993). Computer Use, Self-Confidence, and Attitudes: A Casual Analysis. *Computers in Human Behaviour*, 9(4), 427-440. DOI:10.1016/0747-5632(93)90033-O
- Grace, K. E. (2011). *Comparing the Ipad to Paper: Increasing Reading Comprehension in Digital Age*. Unpublished master's thesis. Graduate College of Bowling Green State University, USA.
- Graneheim, U. H. and Lundman, B. (2004). Qualitative Content Analysis in Nursing Concepts, Procedures and Measures to Achieve Trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105-112. http://intraserver.nurse.cmu.ac.th/mis/download/course/lec_566823_Graneheim%20-%20Jan%2025.pdf adresinden erişilmiştir.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde Ekran Okuma ve Ekranik Düşünme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20.
- Güneş, F. (2009). *Hızlı Okuma ve Anlamı Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

- Halme, O. (2011). *E-Reading Devices as a New Medium for Newspaper Reading*. Unpublished master's thesis. Department of Marketing, Aalto University, School of Economics: Finland.
- Holum, A. and Gahala, J. (2001). Critical Issue: Using Technology to Enhance Literacy Education. <http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/content/entareas/reading/li300.htm> 07.01.2013 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- İşeri, K. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 468-487. <http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/view/1267/593#.UTK2VKIqxAO> adresinden erişilmiştir.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J. and Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133. DOI:10.1177/1558689806298224
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi-Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. (23.baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kayıpmaz, A. Ş. (2011). *Probleme Dayalı Öğrenmenin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyonkarahisar.
- Kuo, C-H. (2005). *Wireless Technology in Higher Education: The Perceptions of Faculty and Students Concerning the Use of Wireless Laptops*. Unpublished doctoral dissertation. College of Education of Ohio University, USA.
- Lazarus, B. D. and Callahan, T. (2000). Attitudes Toward Reading Expressed by Elementary School Students Diagnosed With Learning Disabilities. *Reading Psychology*, 21, 271-282. DOI:10.1080/027027100750061921
- Leu, D. J. (2002). The New Literacies: Research on Reading Instruction with the Internet and Other Digital Technologies. *What Research Has to Say About Reading Instruction*. In S. J. Samuels and A. E. Farstrup (Eds.). pp. 310-336. Newark, DE: International Reading Association.
- Leu, D. J. (2000). Literacy and Technology: Deictic Consequences for Literacy Education in an Information Age. *Handbook of Reading Research, Volume III* In M. L. Kamil, P. Mosenthal, P.D. Pearson and R. Barr (Eds.). pp. 743-770. Mahway, NY: Lawrence Erlbaum Associates.
- Leu, D. J., Kinzer, C. K., Coiro, J. L. and Cammack, D. W. (2004). *Toward a Theory of New Literacies Emerging From the Internet and Other Information and Communication Technologies*. In R. B. Ruddell ve N. Unrau (Eds), *Theoretical Models of and Processes of Reading* (5th press). pp. 1570-1613. Newark, DE: International Reading Associations.
- Levine, T. and Donitsa-Schmidt, S. (1998). Computer Use, Confidence, Attitudes, and Knowledge: A Casual Analysis. *Computer in Human Behaviour*, 14(1), 125-146. [http://dx.doi.org/10.1016/S0747-5632\(97\)00036-8](http://dx.doi.org/10.1016/S0747-5632(97)00036-8)
- Lin, C-C. and Lin, I. Y-J. (2009). "E-book Flood" for Changing EFL Learners' Reading Attitudes. *Proceedings of the 17th International Conference on*

- Computers in Education [CDROM]*. Asia-Pacific Society for Computers in Education, Hong Kong.
- Liu, Z. (2008). *Paper to Digital: Documents in the Information Age*. USA: Greenwood Publishing Group, Inc.
- Liu, Z. (2005). Reading Behaviour in the Digital Environments. Changes over the Past Ten Years. *Journal of Documentation*, 61(6), 700-712. DOI:10.1108/00220410510632040
- Maynard, S. and Cheyne, E. (2005). Can Electronic Textbooks Help Children to Learn. *The Electronic Library*, 23(1), 103-115. DOI:10.1108/02640470510582781
- Mazzoleni, A. K. (2012). *Digital and Paper-Based: The Complex Literacies of Composition Students and Instructors*. Unpublished master's thesis. Miami University, Oxford, Ohio.
- McGlinn, J. M. and Parrish, A. (2002). Accelerating ESL Students' Reading Progress with Accelerated Reader. *Reading Horizon*, 42(3), 175-189. http://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1186&context=reading_horizons 10.05.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Özbay, M. ve Uyar, Y. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 4(2), 632-651.
- Peek, S. L. (t.y.). Effects of READ 180 on Reading Comprehension for Eighth-Grade Students. *Novus Scientia*, 1(2), 1-13. <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.valdosta.edu%2Fnovusscientia%2FSpeekJournal.doc&ei=m6ZkUeflLo-Q7AaV-YHQBg&usg=AFQjCNGTOWTgIWbyrVYnOp1zXLLWEgOjIQ&sig2=n2VAgH-csQRNshaHYIT45g&bvm=bv.44990110.d.d2k> 14.03.2013 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Pianfetti, E. S. (2001). Teachers and Technology: Digital Literacy through Professional Development. *Language Arts*, 78(3), 255-262. <http://tl570classwiki.pbworks.com/f/digital+literacy+through+prof+develop.pdf> 13.11.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Scott, L. S. (1999). *The Accelerated Reader Program, Reading Achievements, and Attitudes of Students with Learning Disabilities*. Unpublished doctoral dissertation. George State University, Atlanta-Georgia.
- Shen, L-B. (2006). Computer Technology and College Students' Reading Habits. *Chia-nan Annual Bulletin*, 32, 559-572. http://lib.chna.edu.tw/bulletin/files/v32_559_572.pdf adresinden erişilmiştir.
- Sommer, B. and Sommer, R. (1997). *A Practical Guide to Behavioral Research-Tools and Techniques*. (4th press). New York: Oxford University Press, Inc. <http://www.famuso.net/mpowers/trandp/docs/15%20Interviews%20by%20Sommer.pdf> 15.10.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Sutherland-Smith, W. (2002). Weaving the Literacy Web: Changes in Reading from Page to Screen. *Reading Teacher*, 7(55), 662-669.

- <http://dro.deakin.edu.au/eserv/DU:30031173/sutherlandsmith-weavingthe-2002.pdf> 16.06.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Swalender, L. and Taube, K. (2007). Influences of Family Based Prerequisites Reading Attitude, and Self-Regulation on Reading Ability. *Contemporary Educational Psychology*, 32, 206-230. DOI:10.1016/j.cedpsych.2006.01.002
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Temizkan, M. ve Sallabaş, M. E. (2009). Öğretmen Adaylarının Okuma ve Yazmaya Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 155-176. <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=593&part=1> 07.06.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Toikka, T. (2007). *Effective Screen Reading: Manage E-mail and the Internet More Efficiently*. Canada: HRD Pres, Inc.
- Totolo, A. (2007). *Information Technology Adoption by Principals in Bostwana Secondary Schools*. Unpublished doctoral dissertation. Florida State University, USA.
- Türkyılmaz, M. (2012). Bilgi İletişim Teknolojilerinin Okumaya Yönelik Tutuma Etkisi. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 477-493. http://bd.org.tr/index.php/bd/article/view/80/pdf_75 adresinden erişilmiştir.
- Vandendorpe, C. (2008). Reading on Screen: The New Media Sphere. *A Companion to Digital Literary*. In S. Schreibman and R. Siemens (Eds.). pp. 203-215. Malden, MA: Blackwell. http://nora.lis.uiuc.edu:3030/companion/view?docId=blackwell/9781405148641/9781405148641.xml&chunk.id=ss1-5-4&toc.id=0&brand=9781405148641_brand 17.06.2012 tarihinde adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- You, C. (2009). *A Comparative Study of Second Language Reading Comprehension From Paper and Computer Screen*. Unpublished doctoral dissertation. Suranaree University of Technology: Thailand.
- Wheldon, J. and Ahlberg, M. K. (2011). *Visualizing Social Science Research: Maps, Methods and Meaning*. USA: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.
- Williams, M. A. (2010). *Examining the Efficacy of Using iPod Touches to Deliver Reading Comprehension Strategy Instruction and to Provide Electronic Text Support on the Reading Comprehension Performance of Sixth-Grade Students*. Unpublished doctoral dissertation. Department of Educational Methodology, Policy, and Leadership and the Graduate School of the University of Oregon, Eugene, Oregon, USA.